

NATIONAAL JENEVERMUSEUM SCHIEDAM

Het jaar 2019

 **MOLEN
DE WALVISCH**
museum & molenwinkel

 **JENEVER
MUSEUM**
museum & proeverij

 **DE GEKROONDE
BRANDERSKETEL**
branderij & slijterij

Nationaal Jenevermuseum Schiedam geeft opening van zaken

In deze publicatie staat het Nationaal Jenevermuseum Schiedam in het jaar 2019 centraal. Het museum geeft graag opening van zaken, zeker met het oog op de doelstelling: Het verzamelen, conserveren, bestuderen en tonen van informatie en materiaal van de rijke jeneverhistorie van Nederland, waarvan het leeuwendeel overigens afkomstig is uit Schiedam. Wat zijn de hoogtepunten geweest in 2019 en zijn er ook dieptepunten te melden? Een overzicht.

Locaties vertellen het verhaal

Het Nationaal Jenevermuseum Schiedam is één naam voor drie monumentale locaties die samen het verhaal van jenever vertellen. Aan de Lange Haven 74 zijn het Jenevermuseum en Branderij De Gekroonde Brandersketel gevestigd en aan de Westvest 229 staat Museummolen De Walvisch.

In De Walvisch wordt de rol van de brandersmolens in de jenevergeschiedenis belicht, zodat er een logische koppeling ontstaat met de rest van het verhaal. In het hedendaagse bezoekerscentrum kunnen bezoekers meer leren over de Schiedamse molens, hun rol in de jeneverindustrie en de werking van een korenmolen. Op de balie van de molen is er een prachtig uitzicht over de stad.

Het Jenevermuseum ligt in het hart van de brandersstad Schiedam. In het museum wordt de ontstaansgeschiedenis van jenever verteld: van medicinaal drankje tot hippe gin, over export en de rol van de VOC en de invloed die jenever uitoefende op de plaatselijke glasindustrie en de grafische sector. Veel bijzondere etiketten en affiches zijn bewaard gebleven. Ook biedt het museum verschillende activiteiten aan, zoals de uitleg in de branderij, rondleidingen, workshops, lezingen of bijzondere evenementen.

In de historische branderij De Gekroonde Brandersketel van het Jenevermuseum

maken de stokers met veel passie ambachtelijke moutwijnjenever volgens recept uit 1700. In de werkende branderij kan de bezoeker zien en ruiken hoe jenever werd gestookt. Hierdoor krijgt de bezoeker een duidelijk beeld van de branderijen uit de bloeitijd van de jeneverindustrie. Regelmatig zijn de stokers aan het werk te zien en geven dan graag een demonstratie. Dagelijks wordt op gezette tijden een uitleg in de Branderij gegeven. Ook is het mogelijk een proeverij te doen, waarbij een uitgebreide uitleg hoort over de producten.

Beleving

Het uitgangspunt van de overkoepelende stichting is het publiek op een bijzondere, veelzijdige en verrassende manier te informeren over jenever. Dan gaat het niet alleen over het drankje en de wijze waarop het gemaakt wordt, maar vooral ook over de historische en culturele betekenis die jenever (in de breedste betekenis) had voor de stad Schiedam, voor de omgeving van de stad en in een groter geheel gezien, voor het hele land. 'Beleving' is het toverwoord bij de wijze waarop het museum het verhaal vertelt. De Branderij De Gekroonde Brandersketel is bijvoorbeeld de één van de weinige nog werkende branderijen ter wereld waar bezoekers kunnen zien en ruiken hoe moutwijn volgens de oude methode wordt gemaakt. En in de molen kunnen (jonge) bezoekers zelf de gerstemout malen.

'Vertrouwen in toekomst'

"Deze rapportage is gemaakt midden in de coronacrisis 2020. Het zijn onzekere tijden, ook voor het Nationaal Jenevermuseum Schiedam. We kijken echter terug op een positief jaar 2019. Voor personeel, directie en indirect ook bezoekers was het een spannend jaar voor het Jenevermuseum. Begin 2019 startte immers de verbouwing van het museum. Begin april vorig jaar konden we opgelucht ademhalen bij de feestelijke opening en na de vele positieve reacties hierop. Ondanks de werkzaamheden zijn de bezoekersaantallen en de omzet vorig jaar gestegen. De museummolen heeft de magische grens van 10.000 bezoekers doorbroken. We hebben het jaar dan ook mogen afsluiten met een positief saldo. Daardoor kan het museum een financiële tegenslag door de coronacrisis enigszins opvangen. Natuurlijk is alles mogelijk gemaakt dankzij de inzet van alle medewerkers, de vrijwilligers en het bestuur. Ondanks de coronacrisis kijken we met vertrouwen naar de toekomst!"

Marjolein Beumer
Directeur

ACTIVITEITEN

Voor het museum was 2019 een succesvol jaar. Begin 2019 startte met de verbouwing van het pand aan de Lange Haven 74. Begin april 2019 was de feestelijke heropening. Er zijn verschillende activiteiten gedurende het jaar georganiseerd. De omzet en bezoekersaantallen zijn in 2019 gestegen. De molen heeft in 2019 het aantal van 10.000 bezoekers doorbroken.

Het Jenevermuseum, de branderij en Museummolen hebben in 2019 de volgende activiteiten georganiseerd of eraan deelgenomen:

- Museumweek
- Ketels aan de Kade, Delftshaven
- GinFever 2019
- De Smaek van Oirschot
- Heropening Jenevermuseum
- Open Monumentendagen
- Museumweek
- Molenweekend
- Nacht van de Geschiedenis
- Jeneverfestival 2019
- Brandersfeesten
- Stokersfestival 2019

Uit deze reeks van activiteiten lichten we drie evenementen eruit: GinFever 2019, het Jeneverfestival 2019 en het Stokersfestival 2019.

GinFever 2019

GinFever is in 2018 ontstaan uit noodzaak ter vervanging van het Jeneverfestival, dat niet door kon gaan in verband met de renovatie van de Havenkerk. Het bleek een succesvol concept en het evenement is verder uitgebreid met een proefplein. Helaas was de Havenkerk in 2019 nog niet beschikbaar.

GinFever is georganiseerd op zaterdag 25 en zondag 26 mei 2019. In samenwerking met Museumcafé Zavor en Fun-Key Events is op de terrassen van de binnenplaats een cocktailplein ingericht. Bezoekers konden hier terecht voor maar liefst vijf cocktailbars van Schiedamse distillateurs/gin-merken, een gezamenlijke cocktailbar van de deelnemers aan het proefplein en een bar met frisdrank, koffie en bijpassende hapjes van Zavor. Verder was voor het eerst dit jaar een proefplein in de Melcherszaal ingericht. Hier konden bezoekers kennis maken met tien nieuwe, interessante en/of opkomende gin-, en jenevermerken. Verder was het mogelijk een bezoek te brengen aan het nieuw ingerichte museum, Branderij De Gekroonde Brandersketel en/of deel te nemen aan één van de speciale workshops.

De wens van de Gemeente Schiedam was dat deze tweede editie van het GinFever festival tijdens het festivalweekend 25 & 26 mei plaats zou vinden. De programmering en openingstijden van ons museum zijn dan ook afgestemd op de andere evenementen die in dat weekend plaatsvonden. Met Proef de Plantage, De Swan market (gedeeltelijk afgelast), verschillende distillateurs en de ondersteuning van Stichting Promotie Schiedam, Productiefront en Gemeente Schiedam is samengewerkt om er een bruisend evenementenweekend in de binnenstad van te maken. Deze samenwerking bestond onder andere uit de overkoepelende communicatie, promotie, afstemming en de verbinding van en naar de verschillende locaties om elkaar te versterken.

Het streven was om 1.000 bezoekers uit de doelgroep Schiedammers (SDAM-doelgroep) en levensgenieters (doelgroep Jenevermuseum) binnen te halen. Uiteindelijk hebben circa 450 bezoekers het festival bezocht, onder wie 381 betalende bezoekers.

Het aantal bezoekers was helaas lager dan verwacht. Mede door de regen en hagel op zaterdag en het winderige weer op zondag vielen de bezoekersaantallen op de festivals van andere organisatoren ook tegen, bleek uit de gezamenlijke evaluatie. Het GinFever festival is op zaterdag matig en zondag slecht bezocht. In totaal waren er 115 betalende bezoekers op zondag. Helaas heeft de Gemeente Schiedam de 'slecht weer'-clausule in de subsidie niet toegepast. Dit heeft uiteindelijk geresulteerd in een exploitatietekort van ruim € 5.000. Dit tekort hebben we terug moeten verdienen tijdens het Jeneverfestival 2019.

GinFever 2019.

Jeneverfestival 2019

Het jaarlijkse Nederlands Jeneverfestival Schiedam is een zeer gewaardeerd en goed bezocht festival. Het Jeneverfestival vond plaats op zaterdag 14 en zondag 15 september 2019. Het Jeneverfestival 2019 werd gehouden tijdens het succesvolle Open Monumentenweekend. Schiedam staat dit weekend bol van allerlei activiteiten die goed aansluiten bij de doelgroepen van het Jeneverfestival.

Tijdens dit weekend konden de bezoekers weer genieten van jenever- en gin-proeverijen, cocktailworkshops, muziek, workshops, lekkere hapjes van diverse foodtrucks en een rijk stuk historie van de jeneverbranche.

In de stad werden op verschillende locaties pre- en afterparty's gehouden en tijdens het festival waren in vijftien horecagelegenheden speciale jenever- en ginacties. De jenever-cocktailwedstrijd heeft weer traditiegetrouw op zondag plaatsgevonden.

De verwachting vooraf was dat het Jeneverfestival zou plaatsvinden in het Jenevermuseum,

Lange Haven en Havenkerk. Echter, de renovatie van de Havenkerk was nog niet afgerond. Vanaf het moment dat bekend werd dat de Havenkerk niet beschikbaar zou zijn (begin juni 2019) zijn we bezig geweest om een vervangende locatie te vinden. In eerste instantie hadden we als alternatieve locatie pontons op het water van de Lange Haven bedacht. Dit was praktisch uitvoerbaar en de vergunningen waren daarvoor op een gegeven moment ook rond.

In overleg met de gemeente is besloten om het festival onder te brengen in de Grote of Sint Janskerk, 450 meter verderop in de stad. Dit bracht een aantal logistieke uitdagingen en extra kosten met zich mee. Een gedeelte van deze kosten is door de gemeente betaald, zoals de huur van de kerk en de rode loper tussen de twee locaties. In de eerste week van augustus is akkoord gegeven op de subsidie en locatie, waardoor er slechts zes weken over waren om het festival te organiseren. Normaal hebben we minstens zes maanden nodig voor de organisatie. We hebben alle zeilen bijgezet en met dank aan alle medewerkers, vrijwilligers en Fun-key een mooi festival neer kunnen zetten. De promotie van het festival heeft onder deze tijdsdruk geleden, waardoor de landelijke aandacht achterwege is gebleven. We hebben een mediawaarde van slechts 10% van de gebruikelijke communicatie behaald. Het aantal verkochte kaarten was dan ook lager dan normaal, maar ondanks omstandigheden niet slecht te noemen. Het festival is door de bijdrage van Gemeente Schiedam en sponsoring van de distillateurs kostendekkend geweest.

Het Jeneverfestival 2019 vond plaats in onder andere de Grote of Sint Janskerk.

Stokersfestival 2019

Het Stokersfestival 2019 heeft plaatsgevonden op zaterdag 14 december in de Melcherszaal van het Jenevermuseum. Diverse distillateurs hebben hier hun gelagerde product mogen presenteren. De speciale variant van de Old Schiedam, is gelanceerd: Duivelsgeluk.

Na de lovende reacties op de vorige editie van het Stokerfestival in 2018, verdiende het festival ook dit jaar een prominente plek in de agenda van het Jenevermuseum. Het Stokersfestival wordt niet alleen georganiseerd voor de echte jeneverkenner, de beginnende jeneverdrinker is hier eveneens op zijn plek. Tussen 13.00 en 18.00 uur presenteerde Mwórveld Distillery gelagerde jenevers en andere distillaten. Ook kregen bezoekers de kans de (gelagerde) jenevers van het Jenevermuseum Hasselt, de Belleman van Hasselt, Hooghoudt en het Jenevermuseum te proeven in de Melcherszaal.

Hoogtepunt van de dag was de lancering van 'Duivelsgeluk', de speciale variant van de

In 2019 vond wederom een succesvol Stokersfestival plaats.

Old Schiedam, de 100% moutwijnjenever die in de branderij van het museum ambachtelijk wordt gestookt op basis van rogge, gemoute gerst en water. De lancering is luister bijgezet door de Belleman (stadsomroeper) van de Belgische jenever-zusterstad Hasselt. Tijdens het festival hebben 60 museumbezoekers de diverse jenevers geproefd. Hiermee was het wederom een succesvolle editie.

Tentoonstellingen

Behalve de verschillende festivals die het Jenevermuseum jaarlijks organiseert, zijn er ook regelmatig nieuwe tentoonstellingen te zien. Het museum fungeert immers ook als expertisecentrum op het gebied van jenever.

Vanwege de verbouwing was het museum in 2019 van januari tot en met maart beperkt geopend. De Escaperoom is tijdens en na de verbouwing geopend gebleven. Vanaf april was het museum weer geheel toegankelijk. In de Melcherszaal was in 2019 een kleine expositie te zien waarbij de Vriendenfles centraal stond. Medio 2019 is gestart met de voorbereidingen voor een wisselexpositie in de voormalige kantoorvleugel van het museum. De opening stond gepland voor mei 2020.

Collecties

Diverse particulieren en bedrijven hebben in 2019 een schenking gedaan. In verband met de herinrichting zijn nog niet alle aanwinsten geïnventariseerd en geregistreerd. Deze achterstand gaan we in 2020 inlopen. Het uitzoeken, inventariseren, registreren en digitaliseren van de collectie en aanwinsten is een continu proces. De werkzaamheden worden uitgevoerd door de collectiebeheerder, vrijwilligers en tijdelijke inhuur in het kader van projecten, zoals het etikettenproject.

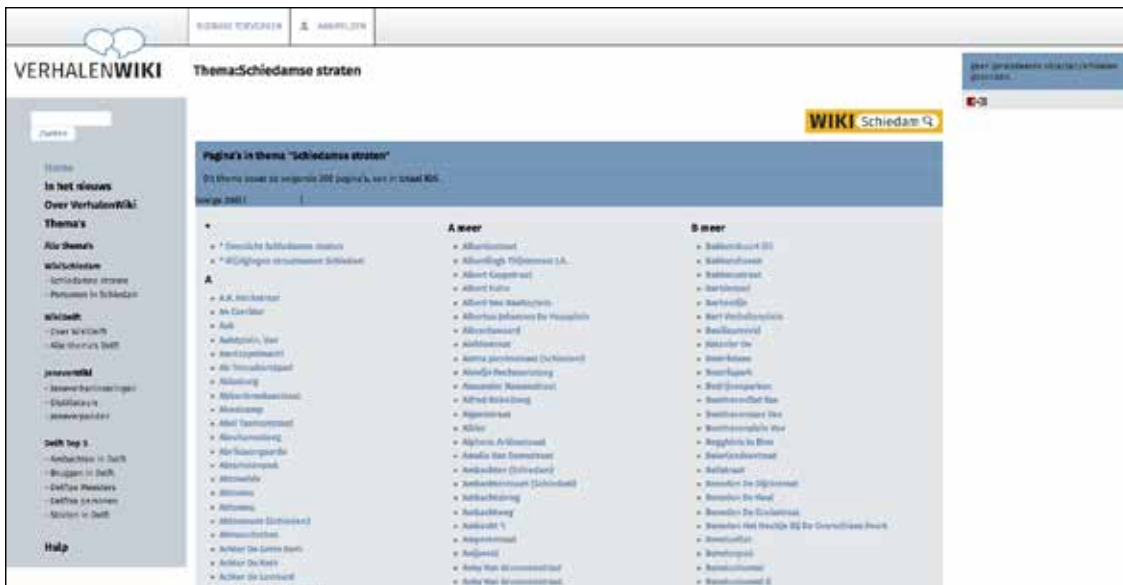
Dit project is gefinancierd door het Prins Bernard Cultuur Fonds en De Groot Fonds. In najaar 2017 zijn we gestart met het invoeren van de etikettencollectie, het toevoegen van de beschrijvingen in het collectieregistratiesysteem, het invoeren van distillateurs die als personen of instellingen aan de etiketten kunnen worden gekoppeld. Dit etikettenproject is in 2019 succesvol afgesloten: 20.000 unieke etiketten zijn gedigitaliseerd en ontsloten, waarvan 5.000 jeneveretiketten beschikbaar zijn gesteld op de website www.jeneverwiki.nl (zoek op etiket).

WikiSchiedam

De website WikiSchiedam is begin april 2019 gelanceerd voor het publiek. Het doel van dit online platform is om samen de Schiedamse verhalen vast te leggen. Met WikiSchiedam kunnen we verhalen en kennis over de stad Schiedam verzamelen, beheren, archiveren en ontsluiten. Iedereen kan een bijdrage leveren, of dat nu een tekst, foto en/of beeld- en geluidsmateriaal is. In het Jenevermuseum is op 2 juli 2019 een workshop gegeven om de verhalen op een pakkende manier te (laten) vertellen. Er zijn contacten

gelegd met verzorgingstehuizen en ontmoetingsplekken voor senioren om ook die verhalen vast te leggen. Door het proactief stimuleren van bijdragen aan de website wordt het immaterieel erfgoed van Schiedam en met name de jeneverindustrie in leven gehouden.

Momenteel staan er 181 verhalen over Schiedam op de website en zijn 266 collectiebeschrijvingen over Schiedam beschikbaar.

WikiSchiedam is een interactieve toepassing.

Educatie

Het Jenevermuseum en de Museummolen leveren een zeer grote bijdrage aan het ontwikkelen en uitvoeren van het educatieproject Brandersstad. Met lessen en excursies maken leerlingen van groep 5 t/m 8 van het basisonderwijs kennis met de geschiedenis van Schiedam als brandersstad. Het gaat om een doorgaande leerlijn waarmee scholen zich vier jaar lang verzekeren van op elkaar aansluitende excursies.

Deze leerlijn Erfgoededucatie stelt leerlingen in staat om op passieve én actieve manier naar erfgoed te kijken.

Als aanvulling op het bestaande aanbod is in 2019 een start gemaakt met het ontwikkelen van nieuwe educatieve programma's voor het Jenevermuseum. In 2019 zijn de bestaande rondleidingen aangepast aan de nieuwe situatie van de Museummolen en het vernieuwde Jenevermuseum.

In totaal zijn 332 schoolkinderen in 2019 ontvangen. Dit betekent een daling ten opzichte van de jaren ervoor (595 leerlingen bijv. in 2018). De daling heeft te maken met de herinrichting en gedeeltelijke sluiting van het Jenevermuseum. Het educatieve programma is in oktober 2019 weer van start gegaan.

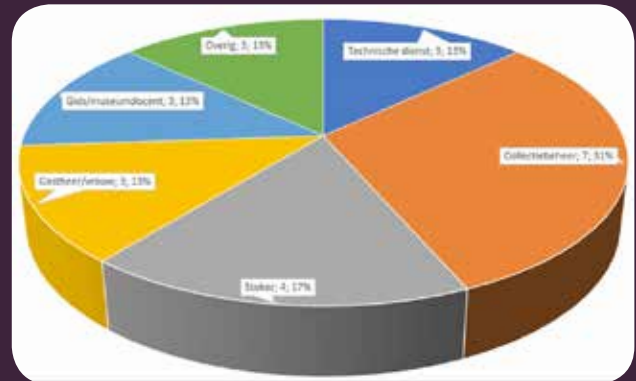

Medewerkers

De Stichting Nationaal Jenevermuseum Schiedam bestaat uit een bestuur met vier onbezoldigde leden (Joop Daalmeijer, Remy de Kuyper, Jan Franken en Johan de Koster) en een directeur, een functie die sinds september 2015 wordt ingevuld door Marjolein Beumer.

Het museum heeft eind 2019 10,7 fte in dienst, verdeeld over 21 personen, en mag daarnaast rekenen op de steun van 23 enthousiaste vrijwilligers.

Vrijwilligers (aantal)

Doelstellingen halen

De Stichting Nationaal Jenevermuseum Schiedam krijgt een meerjarensubsidie van de Gemeente Schiedam. In de subsidiebeschikking zijn enkele doelstellingen vastgelegd, zoals het vergroten van de toename van actief museumbezoek op locatie. Dat kan door het verhogen van de bezoekersaantallen van het Jenevermuseum en de Museummolen.

Bezoekersaantallen Jenevermuseum

Het streven is om het aantal bezoekers in de periode 2016 - 2021 met 30% te laten toenemen. In 2018 is dit resultaat al behaald. Het Jenevermuseum moet nu deze aantallen de komende jaren vasthouden. Het aantal bezoekers is in 2019 zelfs met 3,6% gestegen ten opzichte van 2018. Ondanks de sluitingsperiode voor de herinrichting van het museum. Vooral het aantal bezoekers dat tegen gereduceerd tarief binnen-

komt, bijvoorbeeld met museumkaart en Rotterdam, is verdubbeld sinds 2012. Het aantal betalende bezoekers in het algemeen is sinds 2016 gestegen met 148%! Deze toename heeft geleid tot 31% meer inkomsten uit entree dan in 2018.

In 2019 zijn in totaal 22.440 bezoekers geteld.

Bezoekersaantallen Museummolen

Voor de Museummolen was het streven om het aantal bezoekers in vijf jaar met 25% te verhogen ten opzichte van 2016. Deze stijging is al in 2018 gerealiseerd. De groei heeft in 2019 doorgezet. In 2019 is de magische grens van 10.000 bezoekers doorbroken! Ook bij de Museummolen is het aantal betalende bezoekers toegenomen ten opzichte van 2018.

In 2019 zijn in totaal 10.054 bezoekers geteld.

Publieksonderzoek

In het kader van de gemeentelijke meerjaren-subsidie is ook publieksonderzoek noodzakelijk. Eind 2018 is een nul-meting gedaan zodat in 2021 een evaluatie kan plaatsvinden. Dit onderzoek was in 2019 nog niet afgerond. Wel is in 2019 een uitgebreid onderzoek gedaan onder bezoekers van het Jeneverfestival. Voor dit publieksonderzoek zijn 180 bezoekers uitgenodigd, hiervan zijn 108 bezoekers gestart met de vragenlijst, van wie 96 alle vragen hebben ingevuld.

Resultaten

Uit het onderzoek blijkt onder andere dat het Jeneverfestival bezoekers trekt vanuit het hele land (40%); 35% komt uit Schiedam zelf. Het Jeneverfestival 2019 kreeg een totale waardering van 7,6. Vooral de vriendelijkheid van het personeel werd genoemd en de kwaliteit van de tastings. Minste waardering was er voor de prijs van het entreeticket en voor de afstand tussen de Grote Kerk en het Jenevermuseum. Uit onderzoek blijkt dat 50% van de bezoekers voor het eerst naar het Jeneverfestival was gekomen.

Ook is er een zogeheten NPS-score, de Net Promotor Score, die is gebaseerd op aanbevelingen. Dit is een krachtige indicator voor groei. Een bezoeker zet dan zijn eigen 'reputatie' op het spel bij het aanbevelen van het event aan anderen. In vergelijking met andere evenementen en programmering in Schiedam kreeg het Jeneverfestival 2019 een lage NPS-score van 12.

Bekendheid

Eén van de doelstellingen van het Nationaal Jenevermuseum Schiedam is het vergroten van de bekendheid en waardering van het museum en de museummolen. Met een nieuwe, frisse aanpak verwerft, informeert en betreft het museum (toekomstige) bezoekers via onder andere digitale nieuwsbrieven, social media, free publicity, flyers, folders. Ook de Vrienden van het Jenevermuseum werken mee aan het bevorderen van bloei en groei van het Jenevermuseum. Verder is de informatie op de website uitgebreid. Met regelmaat worden nieuwsberichten en artikelen geplaatst om de aandacht te vestigen op het Jenevermuseum en zijn activiteiten.

In 2019 zijn acht nieuwsbrieven verstuurd naar 1.117 abonnees. Op social media heeft het Jenevermuseum in totaal 2.185 volgers en zijn de berichten ruim 48.000 keer weergegeven. Ook op Instagram is het Jenevermuseum actief met 544 berichten in 2019 die door 2.186 volgers zijn bekeken.

Colofon

Dit is de publieksversie van het directieverslag van de Stichting Nationaal Jenevermuseum Schiedam, augustus 2020.

